

ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครู  
ในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

The Relationship Between the Digital Leadership of School Administrators and The Teamwork Practices  
Of Secondary School Teachers Of Saha Pathumbencha Consortium Under The Secondary Educational  
Service Area Office 4

มณีวรรณ เหมือนนาค<sup>1</sup> ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ สารสว่าง<sup>2</sup> รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาดา นันทไชย<sup>3</sup>

Maneewan Muannak<sup>1</sup> Assoc. Prof. Dr.Sudarat Sarnswang<sup>2</sup> Assoc. Prof. Dr.Suchada Nanthachai<sup>3</sup>

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 2) ศึกษาการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 กลุ่มตัวอย่างจำนวน 234 คน ซึ่งได้มาจากวิธีการการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัย พบว่า

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด
2. การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ครูมีการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล การทำงานเป็นทีม โรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา

<sup>1</sup>ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<sup>1</sup>Master of Education Program in Faculty Educational Administration Kasetsart University

<sup>2,3</sup>อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

<sup>2,3</sup>Associate Professor in Faculty of Education Kasetsart University

\*ผู้ติดต่อ, อีเมล: มณีวรรณ เหมือนนาค, maneewan.m@ku.th

รับเมื่อ 19 มกราคม 2564 แก้ไข 20 เมษายน 2564 ตอปรับ 25 เมษายน 2564

## ABSTRACT

This research aimed to study 1) digital leadership of school administrators of the Saha Pathumbencha consortium under the Secondary Education Service Area Office 4; 2) teamwork practices of secondary school teachers in Saha Pathumbencha consortium under the Secondary Education Service Area Office 4; 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and the teamwork practices of secondary school teachers of Saha Pathumbencha consortium under the Secondary Education Service Area Office 4. Samples were 234 people affiliated with the Secondary Education Service Area Office 4, which was obtained through a simple random sampling method. The study instrument used for collecting data was a questionnaire with reliability coefficient of 0.97. And the statistics used for analyzing data were percentage, mean, standard deviation and Pearson's product moment correlation coefficient.

The results found that

1. The overall picture of school administrators' digital leadership was at high level. When considering each aspect of the digital leadership, it was found that public relations was at the highest level.
2. The overall picture of secondary school teachers' teamwork practices in the Saha Pathumbencha consortium was found to be at high level. On an individual basis, teachers were found to work together to achieve school objectives and goals.
3. The relationship between the digital leadership of school administrators and the teamwork of secondary school teachers of Saha Pathumbencha consortium was found to be at moderate level with a statistical significance level of .01.

**Keywords:** Digital leadership, Team work, Secondary school in Saha Pathumbencha consortium

## ภูมิหลัง

กระทรวงศึกษาธิการ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนในทุกมิติและในทุกช่วงวัยให้เป็น คนดี เก่ง และมีคุณภาพ ด้วยการยกระดับการศึกษาไทยแบบพลิกโฉมโดยการนำนวัตกรรมดิจิทัล และแอปพลิเคชันเพื่อการศึกษามาประยุกต์ ใช้ผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างบูรณาการ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำของสังคมที่เกิดจากโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 8) จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัลที่เข้ามาเปลี่ยนรูปแบบและกระบวนการการบริหารคุณภาพการศึกษาในปัจจุบัน มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ดิจิทัลของผู้เรียน ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามวิสัยทัศน์และพันธกิจ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องเป็นต้นแบบที่ดีในการปรับตัวให้เหมาะสมกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีดิจิทัล ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลต้องก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี เนื่องจากผู้บริหารเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนแปลงทั้งในทางปฏิบัติและวัฒนธรรมของโรงเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นผู้นำด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จึงเป็นตัวแทนของแนวคิดและวิธีปฏิบัติใหม่ โดยการใช้การสื่อสารทางโซเชียลมีเดียในการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่าง ๆ ของสถานศึกษาเพื่อเสริมสร้างคุณค่าให้กับสถานศึกษา นั่นคือภาวะผู้นำยุคดิจิทัล ซึ่งนักบริหารการศึกษาต้องมีคุณลักษณะที่เป็นเสาหลักที่สำคัญ 7 ประการ ได้แก่ 1) การสื่อสาร

2) การประชาสัมพันธ์ 3) การสร้างภาพลักษณ์ 4) การผูกพันและการเรียนรู้ของผู้เรียน 5) การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ 6) การปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม 7) การสร้างโอกาส ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต (Sheninger, 2014, หน้า 490 - 493)

โรงเรียนในกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่งประกอบไปด้วย 5 โรงเรียน ที่มีขนาดแตกต่างกันตั้งแต่โรงเรียนขนาดเล็กถึงโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษ มีการบริหารจัดการด้านการศึกษาโดยใช้แนวทางการบริหารตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้ 1) การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคง 2) การพัฒนาคุณภาพผู้เรียน 3) การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา 4) การสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการการศึกษาที่มีคุณภาพ มีมาตรฐาน และลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และ 5) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ซึ่งนโยบายด้านที่ 3 นั้นมีตัวชี้วัดในการส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้และทักษะการรู้ดิจิทัลและทักษะสื่อสาร ทั้งยังส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ในการพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้มีสมรรถนะตามมาตรฐานวิชาชีพ มีศักยภาพ และมีคุณธรรม จริยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562, หน้า 6)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ นอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำแล้ว ยังจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญ ได้แก่ การจัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย การส่งเสริมสนับสนุนให้ขอเสนอแนะแก่บุคลากรภายในโรงเรียน โดยผู้บริหารแสดงบทบาททำให้ผู้ร่วมงานรู้สึกไว้วางใจ ตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ มีความจงรักภักดีและเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้ร่วมงานมองไกลเกินกว่าความสนใจของตนเอง เพื่อนำไปสู่ประโยชน์ขององค์การมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว (ชาลี ธรรมวิสิฐ, 2557, หน้า 146) การบริหารจัดการของสถานศึกษาเป็นการบริหารแบบทำงานร่วมกันหรือการทำงานเป็นทีม การดำเนินงานตามภารกิจต่าง ๆ ที่ได้รับมอบหมายร่วมกัน ซึ่งผลของการทำงานก็คือผลงานของทีมนั่นเอง จึงกล่าวได้ว่าการทำงานเป็นทีมเป็นอีกมิติหนึ่งในการสร้างความสำเร็จในการบริหารองค์กร (พจนารถ เขียวจิตร, 2554, หน้า 167) การทำงานเป็นทีมเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาโรงเรียนยุคดิจิทัล ทั้งนี้เพราะการทำงานร่วมกันเป็นทีมสร้างความเชื่อมั่นแก่ตนเองของโรงเรียน นอกจากสมาชิกแต่ละคนจะได้รับการพัฒนาแล้ว ระเบียบงานที่ดีก็ตามมา เทคนิคการทำงานเป็นทีมจึงเป็นที่ยอมรับว่าสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวางและมีคุณประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำงานทุกระดับ เพราะการประสานความร่วมมือความสามารถ ประสบการณ์ของสมาชิกที่สอดคล้อง กลมกลืนกัน ช่วยสร้างเสริมประสิทธิภาพในการทำงานและพัฒนาปรับปรุงองค์การ ทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การได้ โดยสมาชิกในทีมมีความพอใจที่จะทำและมีความพึงพอใจในเพื่อนร่วมงาน (อำนาจ มีสมทรัพย์, 2553, หน้า 59) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีแนวปฏิบัติที่สำคัญคือ การประสานงานความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น การประสานงานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพพร้อมทั้งการร่วมมือกันของสมาชิกในองค์การและฝ่ายอื่นที่เกี่ยวข้อง ในการทำงานเป็นทีมซึ่งการดำเนินการต่าง ๆ เมื่อร่วมกันประมวลความคิดร่วมกันปฏิบัติ จนเกิดเป็นกระบวนการทำงานเป็นทีมแล้ว (กันยา มั่นเรืองศรี, 2562, หน้า 58) สถานศึกษาที่จะถูกขับเคลื่อนให้ก้าวทันยุคดิจิทัล

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 เพื่อสามารถใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา ให้มีความรู้ความสามารถด้านดิจิทัลในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนเกิดการดำเนินงานเป็นทีมของครู เพื่อร่วมกันวางแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกอนาคต และตรงตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา

### คำถามการวิจัย

1. ภาวะผู้นำคุณคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 อยู่ในระดับใด
2. การทำงานเป็นทีมของคุณผู้สอนในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 อยู่ในระดับใด
3. ภาวะผู้นำคุณคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของคุณครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความสัมพันธ์กันหรือไม่

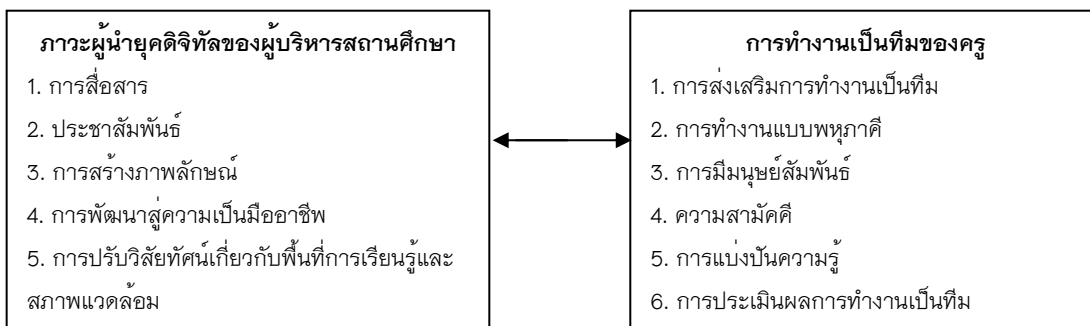
### ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำคุณคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
2. เพื่อศึกษาการทำงานเป็นทีมของคุณครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำคุณคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของคุณครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4

### กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำคุณคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของคุณครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ซึ่งได้แก่

- 1) ภาวะผู้นำคิทธิลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามแนวคิด Sheminger (2014) อ้างใน ชีวิน อ่อนลอบ (2563, หน้า 114) ประกอบด้วย การสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การสร้างภาพลักษณ์ การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ การปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม และ 2) การทำงานเป็นทีมของคุณครู ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดการทำงานเป็นทีมตามแนวคิดของ Parker (2001) อ้างใน ณัฐกิตติ เป็รื่องวิทยากุล (2563, หน้า 8) ประกอบด้วย การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม การทำงานแบบพหุภาคี การมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี การแบ่งปันความรู้ การประเมินผลการทำงานเป็นทีม การทำงานแบบพหุภาคี การมีมนุษยสัมพันธ์ ความสามัคคี การแบ่งปันความรู้ การประเมินผลการทำงานเป็นทีม



ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา

## วิธีการดำเนินการวิจัย

### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 611 คน จากจำนวน 5 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้ศึกษากำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, หน้า 608) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 234 คน จากนั้นทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ให้ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนของแต่ละโรงเรียน

### เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ได้แก่ เพศ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงาน
2. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เป็นแบบสอบถามปลายปิดใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา มีจำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การสื่อสาร 2) การประชาสัมพันธ์ 3) การสร้างภาพลักษณ์ 4) การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ 5) การปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม
3. แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับการทำงานเป็นทีมของครูในกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด เป็นแบบสอบถามปลายปิดใช้เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งข้อคำถามการทำงานเป็นทีมของครูมีจำนวน 6 ด้าน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม 2) การทำงานแบบพหุภาคี 3) การมีมนุษยสัมพันธ์ 4) การมีความสามัคคี 5) การแบ่งปันความรู้ 6) การประเมินผลการทำงาน

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้ศึกษาค้นหาการขอหนังสือราชการจาก คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เพื่อใช้ขอความอนุเคราะห์จากผู้บังคับบัญชาการสถานศึกษาในกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ทั้ง 5 โรงเรียน ให้ครูเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลการศึกษา
2. ผู้ศึกษาส่งหนังสือราชการและแบบสอบถามในรูปแบบของแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) จำนวน 234 ฉบับ ไปยังโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ทั้ง 5 แห่ง เพื่อดำเนินเก็บข้อมูล
3. ผู้ศึกษาดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ทั้ง 5 แห่ง จากการตอบแบบสอบถาม จำนวน 234 ฉบับ พบว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา 217 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93 ของผู้ตอบแบบสอบถาม แล้วนำวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป
4. ผู้ศึกษานำแบบสอบถามทั้งหมดมาจัดระเบียบข้อมูล และทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เครื่องมือทางสถิติ เพื่อแปลผล และนำเสนอข้อมูล

### สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation)

### สรุปผลการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ สรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการสร้างภาพลักษณ์ และด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพเป็นอันดับสุดท้าย ดังตาราง 1

ตาราง 1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวม

ที่	ภาวะผู้นำดิจิทัล	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1	ด้านการสื่อสาร	4.24	0.74	มาก	3
2	ด้านการประชาสัมพันธ์	4.37	0.72	มาก	1
3	ด้านการสร้างภาพลักษณ์	4.35	0.65	มาก	2
4	ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	4.17	0.74	มาก	5
5	ด้านการปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้ และสภาพแวดล้อม	4.23	0.73	มาก	4
<b>รวม</b>		<b>4.27</b>	<b>0.72</b>	<b>มาก</b>	

2. ผลการวิเคราะห์การทำงานเป็นทีมของครูโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌิมศึกษา เขต 4 เมื่อพิจารณาองค์ประกอบในแต่ละด้านพบว่า ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ครูมีการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุด รองลงมาคือ ครูมีการพัฒนาการปฏิบัติงานร่วมกันของครูอยู่เสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และลำดับสุดท้าย คือ ครูให้ความสำคัญของการทำงานเป็นทีมเป็นอันดับสุดท้าย ดังตาราง 2

ตาราง 2 การทำงานเป็นทีมของครู โดยภาพรวม

ที่	การทำงานเป็นทีม	$\bar{x}$	SD	ระดับ	อันดับ
1	ด้านการส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	4.37	0.68	มาก	3
2	ด้านการทำงานแบบพหุภาคี	4.41	0.60	มาก	2
3	ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	4.48	0.71	มาก	1
4	ด้านการมีความสามัคคี	4.36	0.67	มาก	5
5	ด้านการแบ่งปันความรู้	4.28	0.65	มาก	6
6	ด้านการประเมินผลการทำงาน	4.37	0.64	มาก	4
<b>รวม</b>		<b>4.38</b>	<b>0.66</b>	<b>มาก</b>	

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์กันในแต่ละด้านของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่ความสัมพันธ์กันสูงสุด คือ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ กับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการทำงานแบบพหุภาคี และด้านที่ความสัมพันธ์ในระดับต่ำสุด คือ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการสื่อสารกับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการแบ่งปันความรู้ มีความสัมพันธ์อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ ดังตาราง 3

ตาราง 3 ผลการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient)

ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	การทำงานเป็นทีมของครู					
	1. การส่งเสริมการทำงานเป็นทีม	2. การทำงานแบบพหุภาคี	3. การประชาสัมพันธ์	4. การสื่อสารกับทีม	5. การแบ่งปันความรู้	6. การประเมินผลการทำงาน
1. การสื่อสาร	.451**	.426**	.416**	.330**	.242**	.339**
2. การประชาสัมพันธ์	.490**	.571**	.504**	.394**	.354**	.427**
3. การสร้างภาพลักษณ์	.454**	.424**	.319**	.248**	.273**	.275**
4. การพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพ	.550**	.461**	.352**	.315**	.310**	.390**
5. การปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การเรียนรู้และสภาพแวดล้อม	.413**	.467**	.439**	.377**	.360**	.382**
<b>รวม</b>	<b>.530**</b>	<b>.530**</b>	<b>.459**</b>	<b>.374**</b>	<b>.346**</b>	<b>.407**</b>

\*\*ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ <math>0.01</math>

### อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ผู้วิจัยมีข้อวิจารณ์ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจากผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการประชาสัมพันธ์มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุดในระดับมาก อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาส่วนใหญ่เป็นผู้มีวิสัยทัศน์ มองเห็นการเติบโตของโรงเรียนในอนาคต และทำให้โรงเรียนเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์เป็นการเล่าเรื่องราวของโรงเรียน การดำเนินงานต่าง ๆ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในโรงเรียน รวมถึงภาพลักษณ์ด้านบวกของโรงเรียนให้ผู้อื่นทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ จินฉนวน

ปะโคทัง (2561, หน้า 265) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นวิธีที่แบ่งปันโดยการเผยแพร่สิ่งที่เป็นบวกทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษา และสร้างระดับความโปร่งใส ซึ่งการประชาสัมพันธ์จะสร้างความเชื่อมั่นให้กับโรงเรียนมากยิ่งขึ้น

2. การทำงานเป็นทีมของครูจากผลการศึกษาพบว่า ระดับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่าด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ มีค่าเฉลี่ยในอันดับสูงสุดในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการปฏิบัติงานของครูในโรงเรียนทั้งการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติหน้าที่ที่พิเศษยอมทำคนเดียวไม่ได้ ต้องอาศัยความร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน ครูและเพื่อนครู ครูและผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องมีปฏิสัมพันธ์กันในการทำงาน ทั้งบริบทภายในและบริบทภายนอก ในการดำเนินงานต่าง ๆ การแก้ปัญหา และการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา การติดต่อสัมพันธ์กันระหว่างครูที่ทำงานร่วมกันทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน สามารถรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่นและกล้าแสดงความคิดเห็นของตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ส่งผลให้ครูสามารถพูดคุยและตกลงกันได้ ทำให้สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างสบายใจและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ นัฐธิดา วงษ์รอด (2560, หน้า 70) พบว่า การทำงานเป็นทีมของสถานศึกษา ทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีมนุษยสัมพันธ์ เนื่องจากการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นสิ่งที่ดีเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการร่วมมือกันทำงาน เป็นการแสดงปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน จะทำให้เกิดความมั่นใจ เอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันมีความจริงใจและปรารถนาดี ร่วมดำเนินงานอย่างมีความสุข

3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จากผลการศึกษา พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 มีความสัมพันธ์ลักษณะคล้ายคลึงกัน อยู่ในระดับปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์ในอันดับสูงสุด คือ ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการประชาสัมพันธ์ กับการทำงานเป็นทีมของครู ด้านการทำงานแบบพหุภาคี ผลดังกล่าวอาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการปรับตัวให้มีภาวะผู้นำดิจิทัล โดยการมีวิสัยทัศน์ในการกำหนดแนวทางขององค์กรที่สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้ เข้าใจบริบทของสังคมและชุมชน นำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษา สามารถกำหนดกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ให้สอดคล้องกับ ความสนใจ ความต้องการของทุกกลุ่มเป้าหมาย มีการออกแบบวิธีการนำเสนอที่เหมาะสม โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ง่ายต่อการเข้าถึง และเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้มีส่วนร่วมและสามารถโต้ตอบได้ ซึ่งเป็นการนำโรงเรียนออกสู่ชุมชน เพื่อเป็นการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างองค์กรทั้งภายในและภายนอก และเกิดผลลัพธ์ที่ดีตามมา ซึ่งสอดคล้องกับ ต้องลักษณะ บุญธรรม (2559, หน้า 218) ที่ศึกษาเรื่องการเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ที่กล่าวว่า ผู้นำทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องรู้และเข้าใจบริบทของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นอย่างดีรวมถึงวิธีการใช้ นวัตกรรมของเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาไปสู่วิธีการที่มีนัยสำคัญที่ดีขึ้นอันเกิดมาจากการยอมรับเทคโนโลยีสู่การจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ให้มีประสิทธิภาพ ด้วยภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้นำทางการศึกษา

## ข้อเสนอแนะ

### 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรเข้าร่วมการประชุม อบรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้ร่วมวิชาชีพ โดยมีการสร้าง



เครือข่ายการเรียนรู้ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ควรมีการใช้เทคโนโลยีในการจัดหาทรัพยากร การเข้าถึงความรู้ การรับความคิดเห็น การติดต่อกับผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสนับสนุนและพัฒนาความรู้ในการบริหารการศึกษาของตนเอง ทำให้ได้ประสบการณ์ใหม่และสามารถนำมาพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลมากยิ่งขึ้น

1.2 การทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษา เขต 4 ด้านการแบ่งปันความรู้มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าทุกด้าน ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมให้มีการแบ่งปันความรู้ในสถานศึกษาควรจัดกิจกรรม หรือการอบรมที่เสริมสร้างการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยผู้มีความเชี่ยวชาญจะกระจาย ถ่ายโอนความรู้ สร้างและพัฒนาเป็นความรู้ใหม่ร่วมกับเพื่อนครู เพื่อร่วมมือกันในการส่งเสริม แก้ปัญหา และพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพที่ดี

1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในโรงเรียนกลุ่มสหวิทยาเขตปทุมเบญจา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษา เขต 4 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง จะเห็นได้ว่าผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการทำงานเป็นทีมของครู โดยใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร การประชาสัมพันธ์ การจัดหาทรัพยากร การเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ทำให้ครูสามารถทำงานแบบร่วมมือกัน และเกิดประสิทธิภาพในการทำงานได้ ดังนั้นหน่วยงานต้นสังกัดหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรนำผลและข้อมูลสารสนเทศที่ได้จากการศึกษาไปใช้พัฒนาและส่งเสริมผู้บริหารสถานศึกษาให้มีภาวะผู้นำยุคดิจิทัลในระดับสูงที่สูงขึ้น โดยมีการจัดอบรมให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะทางด้านดิจิทัลและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการบริหารจัดการ ทำให้สถานศึกษามีคุณภาพในระดับที่สูงขึ้นเช่นกัน

## 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัย ครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในลักษณะของงานวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุของผลที่การวิจัยที่ได้จากวิจัยเชิงปริมาณ และสามารถนำมาสนับสนุนผลการวิจัยที่ได้จากวิจัยเชิงปริมาณได้เป็นอย่างดี

2.2 ควรศึกษาเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพของผู้บริหารในยุคดิจิทัล เนื่องจากผลการศึกษาที่สำคัญพบว่าภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการพัฒนาสู่ความเป็นมืออาชีพมีค่าน้อยที่สุด

2.3 ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในบริบทที่กว้างขึ้นในกลุ่มสหวิทยาเขตอื่น ๆ เพื่อให้เห็นความแตกต่างของภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการทำงานเป็นทีมของครูในสถานศึกษาที่แตกต่างกัน

2.4 ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยการเปรียบเทียบตามขนาดของสถานศึกษา เพื่อให้เห็นความแตกต่างในการบริหารจัดการสถานศึกษายุคดิจิทัลที่มีขนาดแตกต่างกัน

## เอกสารอ้างอิง

- กันยา มั่นเรืองศรี. (2558). การปฏิรูปการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. [ออนไลน์] <http://www.vcharkarn.com/vcafe/220320>. สืบค้นเมื่อ 22 ตุลาคม 2563.
- จิณณวัตร ปะโคทั้ง. (2561). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามืออาชีพ. อุบลราชธานี: ศิริธรรมออฟเซ็ท.

- ชาลี ธรรมวิสิฐ. (2557). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการดำเนินงานการจัดการศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ชีวิน ออณลลอ. (2563). ภาวะผู้นำยุคดิจิทัล สำหรับนักบริหารการศึกษา. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย*. 5(2); 467 - 478.
- ณัฐกิตติ์ เปรี๊ยะวิทยากุล. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมของครูกับการบริหารกิจการนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษจังหวัดนนทบุรี. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร*. 9(33); 61 - 68.
- ต้องลักษณ์ บุญธรรม. (2559). การเป็นผู้นำยุคเศรษฐกิจดิจิทัลกับการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์กรทางการศึกษา. *วารสารวิชาการครุศาสตร์อุตสาหกรรมพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*. 7(1); 217 - 225.
- นัฐธิดา วงษรอด. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมกับการดำเนินงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5. *วารสารวิจัยกรุงเก่า มหาวิทยาลัยราชภัฏ*. 5(3); 79-86.
- พจนารถ เขียมจิตร. (2554). พฤติกรรมการทำงานเป็นทีมของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. เพชรบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2562. [ออนไลน์]. <https://www.obec.go.th>. สืบค้นเมื่อ 3 ธันวาคม 2563.
- อำนวยการ มีสมทรัพย์. (2553). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำงานเป็นทีมกับการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1. วิทยานิพนธ์ ค.ม. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- Krejcie, R. V., & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Journal of Education and Psychological Measurement*, 30(3), 608.
- Parker, G. (2001). *Team workout: A trainer's Sourcebook of 50 Team Building Games and Activates*. New York: AMACOM.
- Pearson, J. L. (1993). "An examination of the relationship between participative management and perceived institutional effectiveness in North Carolina community college." Dissertation abstracts International.
- Sheninger, E. C. (2014). *Digital leadership: changing paradigms for changing times*. Thousand Oaks Corwin: SAGE.